

PROJEKT

UCHWAŁA NR XX/114/ 17
RADY GMINY NOWY DWÓR

z dnia 31 marca 2017 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Nowy Dwór na lata 2017 - 2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, poz. 1579, 1948) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, Dz. U. z 2015 r. poz. 774, 1505, Dz.U. z 2016 r. poz. 1330, 1887, 1948) Rada Gminy Nowy Dwór uchwala , co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Nowy Dwór a lata 2017 - 2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały pozytywnie zaopiniowany przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podlaskiego.

Przewodniczący Rady

Jerzy Sulima

Załącznik do Uchwały Nr XX/114/17

Rady Gminy Nowy Dwór

Z dnia 31 marca 2017r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA TERENIE GMINY NOWY DWÓR na lata 2017 – 2020 r.

Spis treści:

1. Wstęp

- 1.1. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
- 1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

- 2.1. Podstawowe uregulowania prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami
- 2.2. Formy ochrony zabytków
- 2.3. Prawa i obowiązki gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
- 2.4. Uregulowania prawne zawarte w pozostałych zapisach ustawowych

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

- 3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- 3.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

- 4.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy
- 4.2. Ochrona zabytków w obowiązujących opracowaniach planistycznych wykonanych na poziomie gminy
 - 4.2.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Nowy Dwór
 - 4.2.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

5. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

- 5.1. Zarys historyczny i rozwój przestrzenny Nowego Dworu
- 5.2. Krajobraz kulturowy
- 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
 - 5.3.2. Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy. Ocena stanu zachowania
 - 5.3.3. Zabytki ruchome
 - 5.3.4. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków
 - 5.3.5. Stanowiska archeologiczne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków

5.3.6. Zabytki w zbiorach muzealnych

5.3.7. Dziedzictwo niematerialne

5.3.8. Gminna ewidencja zabytków

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną i opieką nad zabytkami

7.2. Kierunki działań programu opieki

7.2.1. Działania związane z opieką nad zabytkami oraz ochroną krajobrazu kulturowego miasta

7.2.2. Działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją zabytków i walorów krajobrazu kulturowego Nowego Dworu

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

11. Literatura

1. WSTĘP

1.1. CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przedmiotem opracowania są działania związane z opieką oraz wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego znajdującego się w granicach administracyjnych gminy Nowy Dwór. Podstawą dla ich rozpoznania oraz oceny jest wykonana w 2016 r. gminna ewidencja zabytków. Przyjęty przez radę gminy program opieki nad zabytkami jako element polityki samorządowej służyć powinien podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Skutki wdrażania programu powinny być odczuwalne dla społeczności lokalnej – głównego beneficjenta podejmowanych działań gdyż zachowane i dobrze utrzymane dziedzictwo kulturowe wpływa na wzmocnienie poczucia tożsamości i identyfikacji mieszkańców, wyróżniając jednocześnie obszar miasta i przesądzając o jego atrakcyjności. Program może służyć również innym jednostkom samorządu terytorialnego, jednostkom badawczym i naukowym, właścicielom obiektów zabytkowych i osobom zainteresowanym dziedzictwem kulturowym.

Główne cele programu opieki nad zabytkami wyznacza Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Celem nadrzędnym jest poprawa stanu zachowania gminnego środowiska kulturowego, zahamowanie jego degradacji oraz uświadamianie potrzeb i zasad ochrony tegoż środowiska wśród społeczeństwa gminy. Sposobem realizacji tych założeń są następujące cele szczegółowe:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami, w tym przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej
- podejmowanie współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych na podstawie wcześniej określonych warunków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

- inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych mających na celu propagowanie znajomości zabytków i opieki nad zabytkami,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego

2.0. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną dla niniejszego opracowania jest ustawowy obowiązek nałożony na samorządy do sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami. Program ten, po uzyskaniu opinii Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Przyjęte założenia struktury i formy opracowania opierają się na wytycznych rekomendowanych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

3.0. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

3.1. PODSTAWOWE UREGULOWANIA WYNIKAJĄCE Z USTAWY O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest Ustawa z dn. dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2014 poz. 1446 z późn. zm.). Ustawa reguluje pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, sposoby finansowania opieki nad zabytkami oraz ich ewidencjonowania.

Zgodnie z ustawą (art. 3) **zabytkiem** określana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Podstawowa klasyfikacja zabytków to:

- **Zabytek nieruchomy**, za który uznaje się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,

miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.

– **Zabytek ruchomy**, który stanowią dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

– **Zabytek archeologiczny** za który uznaje się zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. W szczególności mogą to być pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

– **Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** to przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

– **Historyczny zespół budowlany** to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.

– **Krajobraz kulturowy** to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

W myśl obowiązującej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzone zostały również pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami (art. 4, 5):

– **Ochrona zabytków** polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- a) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- b) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- c) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- d) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- e) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,

f) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

– **Opieka nad zabytkiem** w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków:

- a) naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- b) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- c) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- d) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- e) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

3.2. FORMY OCHRONY ZABYTKÓW

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadza następujące formy ochrony zabytków nieruchomych:

- **wpis do rejestru zabytków**, odbywa się na podstawie decyzji konserwatora wydawanej z urzędu lub na wniosek właściciela obiektu lub użytkownika wieczystego gruntu. Do rejestru może być też wpisane otoczenie obiektu wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna danego obiektu,
- **uznanie za pomnik historii**, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury określając jego granice odbywa się na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego,
- **utworzenie parku kulturowego**, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego**, ochrona pośrednia oparta o prawo miejscowe pozwala na wprowadzenie podstawy do ochrony dla zabytków położonych na obszarze gminy wpisanych i niewpisanych do rejestru zabytków oraz na wprowadzenie dodatkowych rozwiązań ochronnych w tym stref otoczeń, ochrona pośrednia jest również dedykowana parkom kulturowym,
- **ochrona w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu**

lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, forma ochrony pośredniej dla zabytków znajdujących się wykazie zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków utworzonej z trzech komponentów: zabytków wpisanych do rejestru zabytków, zabytków włączonych (i planowanych do włączenia) do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy.

3.3. PRAWA I OBOWIĄZKI GMINY W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Prawa i obowiązki gminy regulują zapisy zawarte w Ustawie o samorządzie gminnym z dn. 8 marca 1990 r. (Dz. U. 2016 poz.446, z późn. zm.). Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W szczególności zadania te obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2014 poz.1446 z późn. zm.) nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- prawo utworzenia przez Radę Miasta (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16)
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju gminy. Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia z Konserwatorem (art.18 i art. 20)
- obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków, włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków – oraz planowanych – a także innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy (art.22 ust.4)
- przyjmowanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje

przypuszczenie, iż jest on zabytkiem i niezwłoczne przekazywanie ich zgodnie z ustawą wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków (art.32 ust.1 pkt 3 i ust.2)

- przyjmowanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym i niezwłoczne przekazywanie ich Konserwatorowi (art. 33 ust.1 i 2)
- sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego jednostka samorządu terytorialnego posiada tytuł prawny (art.71)
- prawo udzielania przez Radę Miasta, w trybie określonym odrębnymi przepisami, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art.81)
- sporządzanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i przyjmowanie przez Radę Miasta (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, ogłaszanego w wojewódzkim dzienniku urzędowym i przedstawianie co dwa lata Radzie Gminy sprawozdania z realizacji programu (art.87)

3.4. UREGULOWANIA PRAWNE ZAWARTE W POZOSTAŁYCH ZAPISACH USTAWOWYCH

Regulacje prawne odnoszące się do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uwzględniają również następujące zapisy ustawowe:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2016 poz. 778 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2016 poz. 290 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 poz. 672 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2016 poz. 2134 z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2016 poz. 2147 z późn. zm.)

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w:

- Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. 2012 poz. 987 z późn. zm.)
- Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 2012 poz. 642 z późn. zm.)

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują przepisy Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz. U. z 2016, poz. 1506 z późn. zm.)

4.0. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Prawny wymiar ochrony dziedzictwa kulturowego został zapisany na poziomie konstytucyjnym jako obowiązek państwa i obywatela. Konstytucja RP nie posługuje się wprawdzie pojęciem „dziedzictwo kulturowe”, ale stosuje wyrażenia bliskoznaczne „dobra kultury” i „dziedzictwo narodowe”. Umiejscowienie ochrony na tak wysokim poziomie świadczy o istotnej randze tej problematyki z punktu widzenia interesu prawnego państwa.

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Nowy Dwór jest spójny z dokumentami sporządzonymi na szczeblu krajowym. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Kluczowe zadania polityki państwa w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego uwzględniają następujące dokumenty:

- Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014 - 2017
- Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004-2013 (wraz z Uzupełnieniem na lata 2004-2020)

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami 2014- 2017 jest podstawowym dokumentem określającym politykę państwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego¹. Program został przyjęty uchwałą nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014r. przez Radę Ministrów. Program określa cele i kierunki działań organów i jednostek administracji

1

Zgodnie z art. 86 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2014 poz. 1446 z późn. zm.).

publicznej oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram planowanych realizacji.

Cel główny Krajowego programu Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków		
Cel szczegółowy 1	Cel szczegółowy 2	Cel szczegółowy 3
Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce	Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków	Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji
Kierunki działania	Kierunki działania	Kierunki działania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C). 2. Przygotowanie ratyfikacji <i>Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego</i>. 3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych. 4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego. 5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych. 6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C). 7. Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach. 2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną. 3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków. 4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie ratyfikacji <i>Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa</i>, Faro 2005. 2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych. 3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu. 4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

Cel szczegółowy 1: Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce

Kierunek działania 1:

Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C)

Rejestr zabytków jest podstawowym narzędziem prawnej ochrony obiektów zabytkowych. Rejestr zabytków został utworzony na mocy *rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami* i utrzymany wszystkimi kolejnymi aktami prawnymi. Rozwój rejestru zabytków w wyniku wpisywania do niego kolejnych obiektów spowodował także niejednolitość wydawanych decyzji. Prowadzone obecnie rozpoznanie zasobów rejestru zabytków nieruchomych uzasadnia podjęcie prac porządkujących polegających na skreśleniu z rejestru obiektów fizycznie nieistniejących, a także skreśleniu z rejestru obiektów, które utraciły wartości artystyczne, historyczne lub naukowe leżące u podstaw wcześniejszego wpisu do rejestru.

Lp.	Zadanie
1.	Przygotowanie list zabytków wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C) ⁷⁸⁾ , które nie istnieją, zostały przeniesione do muzeów, lub utraciły wartości uzasadniające ich wpis do rejestru zabytków.
2.	Opracowanie wytycznych GKZ odnośnie standardu dokumentacji dotyczącej obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz standardu dokumentacji obiektów, które utraciły wartości uzasadniające ich wpis do rejestru; Przekazanie list obiektów do wcz wraz z wytycznymi GKZ do realizacji – opracowywanie i przekazywanie do MKiDN dokumentacji tych obiektów.
3.	Realizacja przez MKiDN procedury skreślenia z rejestru obiektów nieistniejących, przeniesionych do muzeów oraz obiektów, które utraciły wartości zabytkowe.

Kierunek działania 2:

Przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*

Przygotowanie procedury ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego* i opracowanie propozycji zmian legislacyjnych związanych z późniejszą implementacją jej zapisów w polskim systemie prawnym wpłynie na ugruntowanie prestiżu Polski jako aktywnego członka światowej społeczności UNESCO. Wprowadzenie zapisów *Konwencji* usprawni procedury ochrony dziedzictwa podwodnego na polskim obszarze Morza Bałtyckiego oraz procedury badań i dokumentacji dziedzictwa podwodnego przez wyspecjalizowane służby.

Lp.	Zadanie
1.	Przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla ratyfikacji <i>Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego</i> .
2.	Przeprowadzenie konsultacji i złożenie projektu ustawy ratyfikacyjnej do Sejmu RP ⁷⁹⁾ .
3.	Ocena stanu ochrony dziedzictwa podwodnego w Polsce.
4.	Przygotowanie propozycji zmian legislacyjnych związanych z implementacją postanowień <i>Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego</i> w Polsce.

Kierunek działania 3:

Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych

Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych oparte jest na przepisach art. 36 u.o.z., na podstawie których właściwy

wojewódzki konserwator zabytków określa w wydanym przez siebie pozwoleniu sposób, zasady i technologię prowadzenia prac przy obiekcie zabytkowym. Pozwolenie ma charakter uznania administracyjnego, w związku z czym niezbędne jest wypracowanie standardów postępowania przy obiektach zabytkowych ujednoliconych dla wybranych typów i kategorii zabytków, z uwzględnieniem zróżnicowania zakresu dopuszczalnych działań w zależności od wartości zabytku – architektura współczesna (XX w.)/„dobra kultury współczesnej”, zabytki inżynierii i techniki, założenia zieleni zabytkowej, architektura drewniana i nieruchome zabytki archeologiczne.

Lp.	Zadanie
1.	Powołanie zespołu eksperckiego GKZ dla wypracowania założeń standardów konserwatorskich dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych – w oparciu o istniejące struktury Rady Ochrony Zabytków i Głównej Komisji Konserwatorskiej.
2.	Konsultacje GKZ (przy udziale ekspertów) z wkz, organizacjami branżowymi (Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków, Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków [ICOMOS], Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Stowarzyszenie Historyków Sztuki, Towarzystwo Opieki nad Zabytkami, Polski Komitet The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage [TICCIH]), środowiskami akademickimi.
3.	Opracowanie instrukcji opisujących standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
4.	Przygotowanie wytycznych GKZ dla wkz określających standardy konserwatorskie dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
5.	Szkolenia specjalistyczne w zakresie stosowania standardów konserwatorskich dla wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych.
6.	Działania propagujące standaryzację działań ochronnych zgodnych z wytycznymi GKZ.

Kierunek działania 4:

Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego

Potrzeba zmiany podejścia od obiektów do obszarów chronionych, zgodna m.in. z *Rekomendacją UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego* z 2011, w tym w szczególności krajobrazów kulturowych, wymaga rewizji istniejących instrumentów działania pod kątem efektywniejszego ich wykorzystywania. Dotyczy to w szczególności ochrony historycznych założeń przestrzennych wpisanych do rejestru. Wnioski

z prowadzonych działań pozwolą ocenić, czy obowiązująca regulacja wymaga ewentualnych zmian legislacyjnych w przyszłości gwarantujących ochronę cennych kulturowo obszarów.

Lp.	Zadanie
1.	Przygotowanie wytycznych GKZ dla wcz określających zakres i sposób ochrony obszarów wpisanych do rejestru zabytków zapewniający ochronę krajobrazu kulturowego, w szczególności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz otoczenia zabytków wpisanych do rejestru.
2.	Analiza skuteczności ochrony obszarowej w ochronie zabytków wraz ze sformułowaniem wniosków <i>de lege ferenda</i> .

Kierunek działania 5:

Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych

Zgodnie z danymi z dnia 31.12.2013 r. na podstawie 14 510 decyzji o wpisie do rejestru zabytków ruchomych (księga B) w rejestrze znajduje się 242 901 obiektów, z czego 72% stanowi wyposażenie świątyń, 20% to kolekcje, wpisywane głównie w związku z przepisami o wspieraniu kolekcjonerów, obowiązującymi w latach 1962–1996, a pozostałe 8% stanowią inne zabytki ruchome, w tym ruchome zabytki techniki.

Odrębnie mogą być traktowane ruchome zabytki archeologiczne wpisywane do ksiąg rejestru C – zabytki archeologiczne, obok nieruchomości zabytków archeologicznych (np. grodziska, kurhany itp.). Powinny być w związku z tym uwzględnione przy przygotowywaniu diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.

Wobec zmian legislacyjnych, w tym w szczególności w związku z *ustawą z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 75, poz. 474), potrzebne stało się opracowanie diagnozy dotyczącej prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce, zapewniającej właściwe zachowanie i zabezpieczenie tego zasobu, w tym spójność regulacji z zakresu ochrony zabytków z innymi obowiązującymi przepisami.

Diagnoza ochrony zabytków ruchomych obejmie nie tylko zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków, ale także muzealia w rozumieniu *ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach*, czyli przedmioty wpisane do inwentarza danego muzeum, w przypadkach, kiedy takie rozszerzenie zakresu badań uzasadnione będzie względami natury prawnej, standardami opieki konserwatorskiej czy też – standardami ewidencjonowania zbiorów.

Lp.	Zadanie
1.	Sporządzenie analizy rozwiązań prawnych w ochronie zabytków ruchomych dla wybranych krajów europejskich.
2.	Przygotowanie raportu dotyczącego stanu ochrony prawnej oraz kierunków zmian w zakresie prawnej ochrony zabytków ruchomych w Polsce.
3.	Konsultacje ze środowiskami konserwatorskimi, muzealnymi, akademickimi oraz służbą konserwatorską w zakresie kierunków zmian w ochronie zabytków ruchomych w Polsce.
4.	Przygotowanie założeń zmian legislacyjnych w zakresie ochrony zabytków ruchomych.

Kierunek działania 6:

Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)

Analiza stanu zachowania zabytków przeprowadzona w latach 2003 i 2004, zakończona opracowaniem Raportu o stanie zabytków, stanowi do chwili obecnej jedyne realne źródło informacji o zasobie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Jest to jednak źródło informacji nieobejmujące obiektów nowo wpisanych do rejestru zabytków w ostatnich 10 latach, a ze względu na dynamiczny rozwój gospodarczy, w tym liczne inwestycje, w części jest to źródło nieaktualne. Konieczne jest zatem pilne przeprowadzenie badań mających na celu opracowanie nowego, aktualnego raportu o stanie zachowania zabytków, niezbędnego dla wszelkich działań ochronnych realizowanych przez organy państwa.

Lp.	Zadanie
1.	Opracowanie założeń metodologicznych dla raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).
2.	Przeprowadzenie terenowych prac badawczych.
3.	Opracowanie i prezentacja kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C).

Kierunek działania 7:

Realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego

Program badań AZP opracowany i wdrożony do realizacji przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków (ob. NID) w latach 80. XX w. jest unikalnym w skali światowej programem rozpoznania występowania stanowisk archeologicznych na terenie całego kraju. W ciągu 35 lat realizacji projektu przeprowadzono badania na terenie prawie 90% powierzchni kraju;

do zakończenia realizacji projektu pozostało 624 arkuszy AZP (z 8541 wszystkich zaplanowanych).

Przeprowadzenie syntezy uzyskanych wyników – tj. przeprowadzenie analiz osadniczych, jest działaniem niezbędnym, stanowiącym podstawę do określania zakresu niezbędnej ochrony archeologicznej przy wszelkich działaniach inwestycyjnych i planistycznych. Dla zachowania założeń metodologicznych projektu niezbędne jest prowadzenie badań powierzchniowych na obszarach najistotniejszych ze względu na planowane lub przewidywane formy zagospodarowania przestrzeni, w tym zagrożenia inwestycyjne.

Lp.	Zadanie
1.	Opracowanie programu realizacji prac AZP – analiza obszaru i liczby arkuszy AZP niezbędnych do przeprowadzenia badań wg przyjętych założeń.
2.	Przeprowadzenie prac terenowych w wytypowanych obszarach.
3.	Analiza zasobu ewidencyjnego – wypracowanie modelu działań w sferze ochrony dziedzictwa archeologicznego.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków

Kierunek działania 1:

Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach

Celem wdrożenia infrastruktury informacji przestrzennej jest zwiększenie efektywności zarządzania przestrzenią oraz wzrost skuteczności ochrony środowiska. Jednym z ważniejszych elementów zasobu kulturowego środowiska są zabytki. Uwzględnienie danych o zabytkach w infrastrukturze informacji przestrzennej zapewni narzędzia do ich skuteczniejszej ochrony, da możliwość bardziej efektywnego wykorzystania zasobu zabytkowego dla rozwoju społeczno-ekonomicznego oraz stworzy warunki do bardziej świadomej współpracy różnych środowisk związanych z ochroną zabytków i zarządzaniem przestrzenią.

Lp.	Zadanie
1.	Wprowadzenie danych o zabytkach nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C) do infrastruktury informacji przestrzennej.
2.	Opracowanie i przekazanie do wojewódzkich konserwatorów zabytków wytycznych GKZ dotyczących weryfikacji i aktualizacji danych zgromadzonych w infrastrukturze informacji przestrzennej.
3.	Opracowanie wytycznych dotyczących uwzględnienia zabytków objętych ewidencją w infrastrukturze informacji przestrzennej.
4.	Opracowanie propozycji zmian prawnych zapewniających bieżącą aktualizację danych w infrastrukturze informacji przestrzennej dotyczących zabytków.

Kierunek działania 2:

Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną

W rozwijającym się społeczeństwie obywatelskim, działania służb konserwatorskich powinny być jasno komunikowane i zrozumiałe dla społeczeństwa. Uruchomienie procedur pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy służbami konserwatorskimi a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną będzie służyć budowaniu świadomości społecznej wartości zabytków oraz zrozumieniu i akceptacji działań służb konserwatorskich związanych z ochroną zabytków. Istotnym elementem będzie również wypracowanie zasad konsultacji z organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi w ochronę zabytków. Istotą niniejszego zadania jest wypracowanie Kodeksu Dobrych Praktyk, przy czym zasadnicze znaczenie będzie odgrywał tu proces dochodzenia do standardów wskazanej komunikacji społecznej, poprzez otwarte konsultacje, spotkania warsztatowe i konferencje z udziałem organizacji pozarządowych, jak i przedstawicieli społeczności lokalnych oraz wszystkich zainteresowanych.

Lp.	Zadanie
1.	Opracowanie Kodeksu Dobrych Praktyk komunikacji społecznej dla organów ochrony zabytków w zakresie informowania właścicieli zabytków oraz społeczności lokalnych o celu i powodach podejmowania decyzji administracyjnych.

Kierunek działania 3:

Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków

Działalność organów ochrony zabytków w podstawowym zakresie opiera się na wydawaniu decyzji administracyjnych. Oparcie tych rozstrzygnięć na przepisach zawierających liczne pojęcia niedookreślone oraz ich wydawanie w ramach uznania administracyjnego stanowi poważne wyzwanie dla prawidłowości przeprowadzanych postępowań administracyjnych. W związku z tym niezbędne jest ciągłe doskonalenie kompetencji pracowników organów ochrony zabytków w zakresie prawa ochrony zabytków, stosowania procedur administracyjnych, przepisów karnych i egzekucyjnych, a także wytycznych GKZ. Nieodzowne jest także podniesienie kompetencji specjalistycznych w zakresie wykorzystywania mechanizmów negocjacyjnych, mediacyjnych oraz partycypacji społecznej w procesie decyzyjnym organów ochrony zabytków.

Lp.	Zadanie
1.	Opracowanie materiałów szkoleniowych dla pracowników organów ochrony zabytków.
2.	Wdrożenie programu stałych szkoleń w zakresie procedur administracyjnych i przepisów ochrony zabytków.
3.	Organizacja warsztatów specjalistycznych.
4.	Przeprowadzenie kompleksowego audytu jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.

Kierunek działania 4:

Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków

Samorząd terytorialny odgrywa niezwykle ważną rolę w zakresie ochrony zabytków. Przepisy ustaw samorządowych wyraźnie wskazują, że działania ochronne zaliczone zostały do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli. Jednocześnie najważniejsze zadania powierzone zostały gminom, które odpowiadają m.in. za ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego. Zwiększeniu efektywności wykonywanych zadań służyć może wsparcie merytoryczne dotyczące zarządzania tym dziedzictwem, tak w formie ogólnodostępnego portalu informacyjnego, jak i bezpośrednich szkoleń i warsztatów dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, a także wsparcie merytoryczne w formie opracowań studialno-dokumentacyjnych.

Lp.	Zadanie
1.	Przygotowanie i prowadzenie portalu informacyjnego dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.
2.	Cykl szkoleń dotyczących zarządzania dziedzictwem w samorządzie.
3.	Wsparcie samorządu terytorialnego przy tworzeniu dokumentów planistycznych poprzez opracowanie studiów ochrony wartości kulturowych, opracowanie wytycznych dla tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami oraz zasad przygotowania i treści planu ochrony parku kulturowego.

Cel szczegółowy 3: Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

Kierunek działania 1:

Przygotowanie ratyfikacji *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005

Ratyfikacja przez Polskę *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa* oraz implementacja jej zapisów w polskim systemie prawnym będzie wzmacniała na forum europejskim wizerunek państwa polskiego jako kraju dbającego o właściwe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego przez swoich obywateli. Jednocześnie przyjęcie zaleceń Konwencji będzie skutkowało, z jednej strony, bardziej świadomym wykorzystaniem zasobów dziedzictwa dla rozwoju społeczno-ekonomicznego, a z drugiej strony zwiększy odpowiedzialność społeczną za stan zabytków.

Lp.	Zadanie
1.	Przygotowanie dokumentacji niezbędnej dla ratyfikacji <i>Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa</i> .
2.	Przeprowadzenie konsultacji i złożenie projektu ustawy ratyfikacyjnej do Sejmu RP ⁸⁰⁾ .
3.	Przygotowanie propozycji zmian legislacyjnych związanych z implementacją postanowień <i>Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa</i> w Polsce.

Kierunek działania 2:

Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych

Dziedzictwo kulturowe ma znaczący udział w kształtowaniu tożsamości narodowej

i społeczności lokalnych. Społeczne uświadomienie tego faktu będzie skutkować większą odpowiedzialnością obywateli za stan zachowania jego składników oraz rosnącą wolą zachowania zabytków dla kolejnych pokoleń. Biorąc pod uwagę, że radio i telewizja stanowią najbardziej powszechne źródło informacji dla społeczeństwa, należy podjąć możliwe formalnie działania zmierzające do większego nasycenia treściami promującymi dziedzictwo kulturowe programów emitowanych przez radio i telewizję oraz opracowania atrakcyjnej dla odbiorców formuły programu promującego społeczne wartości zabytków.

Lp.	Zadanie
1.	Podjęcie współpracy z TVP i Polskim Radiem w sprawie większego nasycenia kanałów regionalnych treściami promującymi lokalne dziedzictwo kulturowe w programach emitowanych przez radio i telewizję w ramach misyjności mediów publicznych.
2.	Podpisanie porozumienia pomiędzy Generalnym Konserwatorem Zabytków a Państwowym Instytutem Sztuki Filmowej dotyczącego opracowania i ogłoszenia corocznego konkursu GKZ na film dokumentalny budujący świadomość społeczną wartości dziedzictwa kulturowego.

Kierunek działania 3:

Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu

Dziedzictwo kulturowe odgrywa bardzo ważną rolę społeczną – kształtuje tożsamości narodową i lokalnych „małych ojczyzn”, buduje poczucie wspólnoty, rozwija kapitał społeczny. Warunkiem pozytywnego wpływu dziedzictwa na rozwój społeczny jest prawidłowe rozpoznanie zasobu dziedzictwa przez społeczności lokalne. Jednym z działań zwiększających społeczny dostęp do zasobów dziedzictwa jest digitalizacja i publikowanie cyfrowych nośników treści zaliczających się do dziedzictwa kulturowego. W przypadku zabytków nośnikiem wartości społecznych jest nie tylko forma, ale także autentyczna substancja składająca się na zabytek, jego kontekst historyczny oraz walory krajobrazowe położenia obiektu *in situ*. W związku z powyższym digitalizacja zabytków nie może być rozumiana jako wytwarzanie cyfrowego substytutu oryginalnego obiektu. Celem digitalizacji zabytków jest promocja ich wartości oraz zachęcenie wszystkich zainteresowanych do odwiedzenia i poznania zabytku w jego autentycznej formie i pierwotnym kontekście krajobrazowym.

Lp.	Zadanie
1.	Digitalizacja oraz publikacja w Internecie informacji o zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.
2.	Udostępnienie informacji o zabytkach na urządzenia mobilne umożliwiające planowanie wyjazdów turystycznych.
3.	Rozwój i utrzymanie repozytorium cyfrowego przechowującego i publikującego w Internecie cyfrowe wizerunki zabytków.
4.	Umożliwienie interakcji społeczeństwa w zakresie informacji o zabytkach, oceny ich stanu zachowania i zarządzania nimi oraz informowania o potencjalnym zagrożeniu lub zaistniałym zniszczeniu.

Kierunek działania 4:

Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego

Dziedzictwo kulturowe wpływa pozytywnie na rozwój społeczny poprzez zaangażowanie obywateli w proces społecznej interpretacji jego elementów. Jednocześnie proces takiego społecznego „oswajania” elementów dziedzictwa buduje więź emocjonalną między społeczeństwem i „jego” dziedzictwem. W efekcie obywatele stają się bardziej odpowiedzialni za stan zabytków i jasno wyrażają wolę zachowania dziedzictwa. Kluczowe w tym wypadku będzie podjęcie działań skutkujących zaangażowaniem na szeroką skalę społeczności lokalnych w aktywne poznawanie zabytków *in situ* i ich kontekstu historycznego, społeczne wykorzystanie wartości, których zabytki są nośnikami oraz ich ochronę.

Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013 (wraz z Uzupełnieniem na lata 2004 – 2020, z roku 2005)² stanowi rządowy dokument tworzący ogólne założenia dla polityki kulturalnej państwa funkcjonującej w warunkach rynkowych, której głównym celem jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce. Wdrażanie strategii rozwoju kultury realizują zawarte w dokumencie narodowe programy kultury. Problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uwzględnia zawarty w strategii **Narodowy program kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004–2013** przyjmując następujące priorytety oraz działania:

- **Priorytet I.** Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków. W ramach działania zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku.

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne. Realizowane projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny przyczyniając się do wzrostu dochodów i zwiększania ilości miejsc pracy.

Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych. (działanie obejmuje obecnie pięć miast o największej możliwości na europejskim rynku turystyki kulturowej).

- **Priorytet II.** Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem za granicę.

Instrumentami realizacji celów strategii, określającymi priorytetowe obszary interwencji są programy operacyjne. Stanowią one podstawę do ubiegania się o środki z budżetu państwa na zadania z zakresu kultury realizowane przez różne podmioty. Ogłoszenie programów wraz z środkami finansowymi na dany rok budżetowy następuje decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Kluczowym programem operacyjnym w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami jest **Program Operacyjny Dziedzictwo Kulturowe**, który jak dotąd ogłaszany był corocznie. Program realizowany jest w ramach dwóch komplementarnych priorytetów:

- **Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych**, celem którego jest poprawa stanu zachowania zabytków, zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego, kompleksowa rewaloryzacja zabytków, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych

- **Rozwój kolekcji muzealnych**, koncentruje się na zadaniach związanych z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, konserwacji i digitalizacją muzealiów, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

4.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

PROGRAM ROZWOJU KULTURY WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

Dokument zawiera diagnozę stanu województwa, warianty prognoz oraz cele strategiczne do realizacji. Jako najważniejsze problemy w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego uznano:

- niż demograficzny, wyludnianie się tzw. ściany wschodniej, starzenie się społeczeństwa.
- brak systematycznych badań nad kulturą, jej upowszechnianiem, dziedzictwem kulturowym, odbiorem, uczestnictwem,
- trudności w skutecznym pozyskiwaniu środków unijnych ze względu na wymagany duży wkład własny,
- postrzeganie województwa jako „Polski B” o niskim poziomie kultury i małej atrakcyjności,
- odpływ młodych, wykształconych i ambitnych ludzi do innych miast, regionów,
- dekapitalizacja obiektów kultury, szczególnie w gminach.

W kontekście gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Nowy Dwór założenia polityki samorządu województwa odnoszące się do ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte są głównie w zapisach 1. Cel strategiczny

I – OCHRONA ZABYTKÓW I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO i następujących kierunków działań:

- 1.1. prowadzenie projektów badawczych związanych z dziedzictwem kulturowym w celu jego rozpoznania i udokumentowania,
- 1.2. prowadzenie inwentaryzacji i ewidencji wszystkich kategorii zabytków,
- 1.3. upowszechnianie wyników badań, wykorzystanie ich w procesach zarządzania kulturą oraz w gospodarce, inwestycjach, turystyce,
- 1.4. rewaloryzacja zabytków, powiązana z ochroną zabytkowego krajobrazu kulturowego, dbałością o porządkowanie i kształtowanie detalu architektonicznego oraz „małej

architektury”, zgodna z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (ochrona i rewaloryzacja zabytkowego budownictwa drewnianego – jako podstawowego wyznacznika tożsamości kulturowej regionu, zabytkowej architektury murowanej, zabytkowych parków, cmentarzy, zabytkowych zespołów obronnych i in.),

- 1.5. rewaloryzacja przestrzeni publicznych zabytkowych układów urbanistycznych,
- 1.6. systemowe zabezpieczanie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń,
- 1.7. ochrona tożsamości kulturowej regionu, jego wielokulturowości, ze szczególnym uwzględnieniem działań w zakresie edukacji regionalnej,
- 1.8. prowadzenie wielokierunkowych działań promocyjnych, szkoleniowych i edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o roli, znaczeniu i konieczności zachowania dziedzictwa kulturowego,
- 1.9. tworzenie szlaków turystyczno-kulturowych obejmujących najciekawsze miejsca i obiekty zabytkowe w województwie.

Wskazane w tych kierunkach działania obejmują zarówno ochronę najcenniejszych zabytków regionu, promocję unikalnych zabytków architektury i miejsc pamięci narodowej, wspieranie kultywowania lokalnych tradycji oraz kreowanie regionalnych produktów ściśle związanych z dziedzictwem kulturowym.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO 2014-2020

Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego wynikają z przyjętej we wrześniu 2013 roku Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020. Są to: rozwój przedsiębiorstw, wzrost eksportu i rentowności podlaskich firm, a także lepsze miejsca pracy i lepsze zarobki mieszkańców, czyli wyższa jakość życia. Wsparcie w ramach RPOWP można będzie otrzymać m.in. na: działalność badawczo-rozwojową w przedsiębiorstwach, rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych, tworzenie terenów inwestycyjnych, energetykę opartą na źródłach odnawialnych, edukację odpowiadającą na potrzeby regionalnego rynku pracy, aktywizację bezrobotnych, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO³

Plan określa politykę przestrzenną w skali województwa w tym politykę samorządu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego regionu³. **Ochrona krajobrazu kulturowego** poprzez utworzenie (powołanie) obszarów o dominujących walorach historyczno – kulturowych (materialnych i niematerialnych) i przyrodniczych – **historia, kultura, tradycja i przyroda**, w tym obszarów:

a) „Przyrodnicza Perła Polski” z:

- ochroną i racjonalnym udostępnianiem turystycznym walorów przyrodniczych:
 - Wigierskiego Parku Narodowego,
 - Biebrzańskiego Parku Narodowego,

b) „Pogranicze” z:

- kultywowaniem tradycji ludowych pogranicza – rękodzieła, zwyczajów i obrzędów,

Wśród działań w obszarach krajobrazu kulturowego obejmować powinny w szczególności:

- określanie zasobów kulturowych i ich wartości,
- opracowywanie strategii działań zmierzających do ochrony i prawidłowego zagospodarowania,
- ukierunkowany, komplementarny rozwój i zagospodarowanie podporządkowane funkcji turystycznej,
- realizację infrastruktury związanej z funkcjonowaniem i wykorzystaniem potencjału krajobrazu kulturowego,
- tworzenie parków kulturowych wg zaleceń i wytycznych służb Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- rozwój turystyki jako formy zagospodarowania krajobrazu w zgodzie z jego historycznym, zabytkowym charakterem,
- tworzenie programów ochronnych w ramach współpracy transgranicznej jak np. Puszczy Białowieskiej - „Puszcza bez granic”.

5.0. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Gminny program opieki nad zabytkami a akty prawa miejscowego

Program opieki nad zabytkami Gminy Nowy Dwór na lata 2017-2020 jest zgodny z dokumentami gminnymi o charakterze strategicznym:

- *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nowy Dwór;*
- *Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Nowy Dwór;*
- *Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.*

Przy opracowywaniu gminnego programu opieki nad zabytkami wzięto pod uwagę także

inne istniejące dokumenty:

- *Plan Odnowy Miejscowości Butrymowce;*
- *Plan Odnowy Miejscowości Chilmony;*
- *Plan Odnowy Miejscowości Chorużowce;*
- *Planu Odnowy Miejscowości Bobra Wielka;*

5.2. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nowy Dwór

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nowy Dwór w rozdziale dotyczącym kierunków ochrony przestrzeni kulturowej, ustosunkowując się do istniejących i postulowanych form i sposobów ochrony obiektów zabytkowych i kulturowych mówi, że: należy zakładać, iż w perspektywie kolejne zabytki ulegną zniszczeniu w wyniku pożaru, zawalenia, czy w związku z zaniedbaniem – znajdą się z stanie zagrożenia katastrofą budowlaną, a co za tym idzie utracą wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo, których wartość zabytkowa, będąca podstawą włączenia obiektu do ewidencji, nie zostanie potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych. Może wówczas nastąpić wyłączenie z ewidencji karty ewidencyjnej zabytku.

Na terenie gminy znajduje 257 stanowisk archeologicznych, będących zabytkami archeologicznymi niewpisanymi do rejestru, ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

5.3. Strategia Rozwoju Gminy Nowy Dwór zgodna z Planem Rozwoju Lokalnego Gminy Nowy Dwór 2016-2020

W ramach prac nad *Planem Rozwoju Lokalnego* zidentyfikowane zostały następujące strategiczne cele rozwoju:

CEL STRATEGICZNY IV - Poprawa stanu środowiska kulturowego i pielęgnacja dziedzictwa historycznego

CELE OPERACYJNE (zadania do wykonania)

2. Wzrost liczby organizowanych imprez kulturalnych.
3. Nawiązanie współpracy z gminami partnerskimi i wymiana doświadczeń.
4. Promocja produktów lokalnych.
5. Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego.
6. Promowanie i inicjowanie kultury lokalnej „u źródeł Biebrzy” poprzez organizowanie imprez masowych

Spoczywający na władzach Gminy oczywisty obowiązek wzmacniania procesu tworzenia miejsc pracy znajduje swoje odzwierciedlenie we wspieraniu rozwoju dwóch najważniejszych branż, tj. rolnictwa i turystyki. Warunki naturalne i tradycje obszaru pozwalają

na oparcie przyszłego rozwoju Gminy i pomyślności mieszkańców właśnie na intensywnym i

nowoczesnym rolnictwie, jak również wykorzystującej różnorodne lokalne atrakcje - turystyce.

Generalnie w oparciu o te dwie sfery oczekuje się rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Gminy, niosącej ze sobą wzrost dochodów mieszkańców i budżetu Gminy.

Wsparcie tego procesu musi skupić się na tworzeniu warunków i pozytywnego klimatu dla kształtowania się postaw przedsiębiorczych oraz doskonalenie metod zarządzania Gminą,

których zastosowanie pozwoli na efektywne inwestowanie i gospodarowanie środkami publicznymi.

5.4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dotyczący terenów wsi: Nowy Dwór, Chworościany

W rozdziale III USTALENIA DOTYCZĄCE ZACHOWANIA DZIEDZICTWA
KULTUROWEGO ORAZ OCHRONY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

§ 8. 1. W granicach obszaru wskazanego do ochrony konserwatorskiej oznaczonego na rysunku planu znajdują się obiekty i obszary prawnie chronione wpisane do rejestru zabytków województwa podlaskiego

2. Wytyczne Konserwatorskie do obiektów zabytkowych i obszarów chronionych:

1) Wszelkie prace budowlane (remonty, przebudowy, modernizacje, czy ew. wyburzenia) przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone tylko za zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Białymstoku;

2) Wszelkie inwestycje planowane w strefie ochrony konserwatorskiej podlegają uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Białymstoku;

3) Należy utrzymać odpowiedni stan techniczny i zachować historyczny charakter, wysokość i detale architektoniczne poprzez ochronę i konserwację;

4) Należy dostosować wysokość i formami nowo projektowane i modernizowane obiekty do zabudowy istniejącej w ich sąsiedztwie;

5) Dopuszcza się zmianę funkcji budynków w szczególności w parterach, zmiana musi

- honorować historyczny charakter budynku oraz tradycyjne formy architektoniczne;
- 6) Forma budynków winna być kształtowana w nawiązaniu do architektury tradycyjnej tego obszaru, bez ograniczeń w zakresie materiałów konstrukcyjnych, przy zastosowaniu tradycyjnych materiałów wykończeniowych. Zaleca się wyeksponowanie elementów konstrukcyjnych nawiązujących do tradycyjnych rozwiązań lokalnych;
- 7) Nowopowstająca zabudowa, stanowiąca uzupełnienie istniejącej, powinna być dostosowana do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie skala oraz powinna podkreślać historyczne ukształtowanie rozplanowania;
- 8) Należy zmodernizować istniejące budynki posiadające walory kulturowe i zmieniać architekturę naruszającą i degradującą kompozycje wnętrz urbanistycznych lub kolidujących z planowanym przeznaczeniem;
- 9) Zaleca się przebudowę zieleni w obrębie rynku w kierunku jej obniżenia tak, by wyeksponować główny zespół architektoniczny - kompleks kościoła parafialnego.

5.5. Zabytki nieruchome

Obecnie w Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się 29 obiekty nieruchome, z czego 9 wpisanych jest do rejestru zabytków.

5.6. Zabytki archeologiczne

Dziedzictwo archeologiczne jest nieodnawialne, bo nie jest możliwe odtworzenie uszkodzonego układu warstw stanowiska archeologicznego. Wszelkie ingerencje w strukturę nieruchomego zabytku archeologicznego są nieodwracalne, każde działanie polegające na pracach ziemnych w jego obrębie powoduje trwałe uszkodzenia.

Obecnie obowiązującą, podstawową i nadrzędną regułą, która określa zasady działań konserwatorskich jest zasada zrównoważonego rozwoju, która w odniesieniu do ochrony środowiska i dziedzictwa narodowego zyskała w Polsce rangę konstytucyjną. Zrównoważony rozwój to rozwój, który zaspokaja potrzeby obecne, nie zagrażając możliwościom zaspokojenia tych samych potrzeb przyszłych pokoleń.

Inną ważną zasadą ochrony konserwatorskiej zabytków archeologicznych jest reguła ochrony „in situ”, czyli dążenie do jak najlepszego zabezpieczenia śladów przeszłości człowieka w miejscu ich pierwotnego występowania, tak aby przyszłe pokolenia, używając doskonalszych i mniej inwazyjnych metod badawczych również miały szanse poznawać swoje dziedzictwo i obcować z autentycznym, nienaruszonym zabytkiem przeszłości.

Na terenie Gminy Nowy Dwór zewidencjonowane są 257 stanowiska archeologiczne.

5.7. Dziedzictwo niematerialne

Bogate dziedzictwo niematerialne tego regionu przejawia się nie tylko w zachowaniu historycznych nazw wsi czy używaniu gwary, ale także w kultywowaniu tradycyjnych umiejętności i zwyczajów.

Każdego roku w lipcu obchodzone są dni Nowego Dworu. Imprezy tego typu mają charakter uroczystości połączonych z występami ludowych zespołów muzycznych oraz zespołów pop. Mieszkańcy gminy są zadowolenie z takiej formy obchodów uroczystości. Z innych imprez o charakterze kulturalnym należy wymienić uroczystości religijne, jak odpust organizowany na św. Jana lub Pokrowy.

W gminie działa Nowodworski Ośrodek Kultury jako jednostka Urzędu Gminy. Organizuje cyklicznie imprezy kulturalne, spotkania, zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży. We wsiach: Dubaśno, Koniuszki, Plebanowce, Synkowce, Chorużowce, Bobra Wielka istnieją świetlice wiejskie. W ramach aktualnych możliwości należy rozwijać i wyposażać istniejące świetlice i kluby wiejskie oraz tworzyć nowe.

Ważnym elementem kulturowym są zajęcia sportowe organizowane przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Nowym Dworze oraz stadionie gminnym.

5.8. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W Gminnej Ewidencji Zabytków znajdują się zabytki wpisane do Rejestru zabytków i Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

5.9. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejsze zabytki wpisane są do rejestru zabytków nieruchomych i dla nich obowiązują rygory ustawy o ochronie zabytków. Są to:

- Młyn wodny w Bobrze Wielkiej,
- Park dworski w Bobrze Wielkiej,
- Rozplanowanie przestrzenne w miejscowości Nowy Dwór,
- Kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela,
- Dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. Św. Jana Chrzciciela,
- Cmentarz przykościelny parafii rzymskokatolickiej p.w. Św. Jana Chrzciciela
- Kaplica grobowa rodziny Eynarowiczów, ob. kaplica cmentarna,
- Teren katolickiego cmentarza parafialnego,
- Teren prawosławnego cmentarza parafialnego.

Bardzo cennym dziedzictwem świadczącym o historii i tożsamości kulturowej tego regionu są także zabytki nie wpisane do rejestru czy gminnej ewidencji, takie jak: drewniana zabudowa wiejska oraz przydrożne krzyże.

6.0. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy

Analiza szans i zagrożeń dla ochrony środowiska kulturowego

Analiza SWOT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Znaczący potencjał kulturalny	Brak aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego gminy
Tradycje imprez kulturalnych o znaczeniu lokalnym, krajowym i międzynarodowym	Niezdefiniowany produkt turystyczny
Atuty krajobrazowe - malowniczy i urozmaicony krajobraz, bogactwo i różnorodność zasobów przyrodniczych	Niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony i rewaloryzacji zabytków
Pozycja miasta jako ośrodka o znaczeniu ponadlokalnym	Brak finansowania ze środków gminnych prac konserwatorskich i zbyt niskie nakłady na wspieranie kultury
Prowadzenie izby regionalnej	Słaba promocja dziedzictwa kulturowego gminy oraz lokalnych produktów turystycznych i żywnościowych
Uwzględnianie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym	Brak powszechnej świadomości realnej i potencjalnej wartości zastanych zasobów kulturowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
Nacisk Unii i Polski na rozwój obszarów wiejskich	Bezrobocie i związane z nim ruchy migracyjne prowadzące do utraty tożsamości lokalnej, w tym kulturowej
Możliwości pozyskiwania środków na ochronę zabytków z funduszy strukturalnych UE	W związku z małym pokryciem terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego niebezpieczeństwo beztłdej zabudowy i wypełnienia przestrzeni publicznej niedostosowaną do urbanistycznego kontekstu małą architekturą i reklamami
Wzrost świadomości w zakresie ochrony	Niewielkie nakłady finansowe na rewaloryzację obiektów zabytkowych
Rosnące zapotrzebowanie na usługi turystyczne	Remonty bez uzgodnień – szczególnie renowacje elewacji budynków zabytkowych
Budowa baz turystycznych w oparciu o obiekty i obszary zabytkowe	Ubożenie krajobrazu kulturowego poprzez rozbiórkę tradycyjnego budownictwa
Włączenie dziedzictwa kulturowego w budowanie tożsamości społeczności lokalnej	Niska wartość techniczna bądź użytkowa oraz postępująca dekapitalizacja zabudowy tradycyjnej
Wykorzystanie mody na turystykę kulturową dla przedłużenia sezonu turystycznego	

7. Założenia programowe

7.1. Główne cele polityki gminnej związanej z ochroną zabytków

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe: dążenie do materialnej poprawy stanu zabytków, ich odbudowy, adaptacji i rewitalizacji w celu wykorzystania potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.
- Planowe, konsekwentne oraz kompetentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków.
- Wykorzystanie walorów zabytkowych jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy gminy oraz powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju społeczno-ekonomicznego.
- Realizowanie regionalnych i lokalnych projektów związanych z ochroną zabytków oraz krajobrazu kulturowego.
- Dążenie do pełnej oceny stanu zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego; systematyczna aktualizacja powszechnie dostępnej bazy informacji o zabytkach miasta.
- Integracja ochrony dziedzictwa kulturowego - *World Cultural Heritage* (krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego), przyrodniczego i krajobrazu w dokumentach planistycznych.
- Wypracowanie i wprowadzenie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w planach zagospodarowania przestrzennego; wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni miejskiej i zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- Prowadzenie działań w zakresie planowania przestrzennego oraz gospodarce nieruchomościami mających na celu przede wszystkim powstrzymanie degradacji obiektów i obszarów o wartościach zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania.
- Wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych.
- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej; wspieranie odpowiedzialności właścicieli obiektów zabytkowych za posiadane mienie.
- Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony zabytków oraz

kształtowanie postaw promujących działania chroniące zabytki odczytywane jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji.

7.2. Kierunki działań programu opieki

Na podstawie głównych założeń planu opieki nad zabytkami na lata 2017-2020 wyznaczono następujące priorytety i kierunki działań:

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

PRIORYTET II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.
- Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.
- Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich.

PRIORYTET III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja

służąca budowaniu tożsamości

- Umożliwienie szerokiego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.
- Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
- Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.

.

14.3. Szczegółowe zadania programu opieki

PRIORYTET I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy		
KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA na lata 2017-2020	ZADANIA na lata następne
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Dofinansowywanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy wpisanych do rejestru zabytków	
Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach	Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką
	Wspieranie rozwoju izb regionalnych itp.	Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów
	Kontynuacja działań wspierających porządkowanie zabytkowych nekropolii i remontów zabytkowych nagrobków	
	Wspieranie działań sprzyjających szerszemu zaangażowaniu się sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego	
	Wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami	
PRIORYTET II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego		
KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA na lata 2017-2020	ZADANIA na lata następne
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	Aktualizacja miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy z uwzględnieniem stref ochrony krajobrazu kulturowego i weryfikacją zagadnień związanych z ochroną zabytków	
	Konsekwentne egzekwowanie zapisów	

	dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie jej charakteru i funkcji)	
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	Poszerzenie bazy GEZ o zabytkowe obiekty odnalezione w czasie weryfikacji w terenie	
	Udzielanie pomocy właścicielom zabytków przy składaniu wniosków o wpisanie obiektów do ewidencji zabytków	
Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	Dostosowanie wysokości i formami nowo projektowanych i modernizowanych obiektów do zabudowy istniejącej w ich sąsiedztwie	
	Dopuszczenie zmiany funkcji budynków w szczególności w parterach, zmiana musi honorować historyczny charakter budynku oraz tradycyjne formy architektoniczne	
	Zalecana forma budynków winna być kształtowana w nawiązaniu do architektury tradycyjnej tego obszaru, bez ograniczeń w zakresie materiałów konstrukcyjnych, przy zastosowaniu tradycyjnych materiałów wykończeniowych. Zaleca się wyeksponowanie elementów konstrukcyjnych nawiązujących do tradycyjnych rozwiązań lokalnych;	
	Nowopowstająca zabudowa, stanowiąca uzupełnienie istniejącej, powinna być dostosowana do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie skali oraz powinna podkreślać historyczne	

	ukształtowanie rozplanowania;	
	Należy zmodernizować istniejące budynki posiadające walory kulturowe i zmieniać architekturę naruszającą i degradującą kompozycję wnętrz urbanistycznych lub kolidujących z planowanym przeznaczeniem;	
PRIORYTET III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości		
KIERUNEK DZIAŁAŃ	ZADANIA na lata 2017-2020	ZADANIA na lata następne
Umożliwienie szerokiego dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy	Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji środowiska kulturowego
	Przygotowanie informacji dla właścicieli obiektów zabytkowych wpisanych do GEZ	Opracowanie mapy zabytków gminy jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w GEZ	
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	Wprowadzenie i powszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć o tej tematyce	Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich
	Opracowanie szkoleń (wraz z materiałami poglądowymi) skierowanych do właścicieli zabytków, mających na celu promowanie standardów w zakresie remontowania obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi	Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych
		Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk

		projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego	Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
		Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

8.1. Instrumenty prawne:

1. przepisy i ustawowe programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
2. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego albo decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzje o warunkach zabudowy, decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, wynikające z przepisów ustawowych dokumenty wydawane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

8.2. Instrumenty koordynacji:

1. strategia rozwoju gminy;
2. plany rozwoju lokalnego;
3. programy rozwoju infrastruktury gminy;
4. programy ochrony środowiska przyrodniczego;
5. studia i analizy, koncepcje;
6. umowy i porozumienia;
7. kontrakty;

8. współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
9. współpraca z sąsiednimi samorządami w celu wypracowania wspólnej polityki ochrony środowiska kulturowego i przyrodniczego;
10. współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi;
11. współpraca z diecezjami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
12. współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

8.3. Instrumenty finansowe:

1. dotacje,
2. subwencje,
3. dofinansowania,
4. nagrody,
5. zachęty finansowe,
6. zbiórki społeczne,
7. programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej.

8.4. Instrumenty społeczne:

1. pozyskanie poparcia społecznego na rzecz ochrony środowiska kulturowego,
2. edukacja kulturowa,
3. informacja nt. znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy,
4. współdziałanie z organizacjami społecznymi.

8.5. Instrumenty kontrolne:

1. monitoring stanu środowiska kulturowego,
2. aktualizacja baz danych: geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej, stanu zagospodarowania przestrzennego gminy, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia.

Uruchomienie podanych instrumentów wymaga od władz i społeczeństwa gminy inicjatywy

i konkretnych działań w wielu sferach prowadzonej działalności:

- wykorzystywanie wszelkich dopuszczonych prawem i polityką ochronną państwa przepisów dla efektywnego przygotowania polityki i programów ochrony środowiska kulturowego w gminie;
- wykorzystywanie regionalnych programów dotyczących ochrony środowiska kulturowego województwa dla realizacji lokalnego programu opieki nad zabytkami;
- tworzenie platform współpracy pomiędzy gminami o podobnych problemach związanych z ochroną środowiska kulturowego w celu zwiększenia skuteczności wspólnie podejmowanych inicjatyw;
- nawiązanie ścisłej współpracy z sąsiadującymi samorządami dla tworzenia wspólnej, subregionalnej polityki ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;
- prowadzenie marketingu terytorialnego;
- tworzenie opracowań planistycznych odpowiednich do potrzeb ochrony środowiska kulturowego;
- sporządzanie analiz i ocen skutków wpływu planowanych działań inwestycyjnych na środowisko kulturowe gminy;
- pozyskiwanie z wszelkich dostępnych źródeł środków finansowych, w tym przyjęcie zasad partnerstwa publiczno-prywatnego w realizacji ochrony środowiska kulturowego;
- pozyskanie poparcia społecznego dla działań związanych z ochroną środowiska kulturowego;
- koordynowanie działań prowadzonych w stosunku do środowiska kulturowego na terenie gminy;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i opieką nad zabytkami;
- efektywne zarządzanie programem;
- prowadzenie ciągłego monitoringu zmian w stanie środowiska kulturowego

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu poddana zostanie ocenie Rady Gminy w Nowym Dworze po upływie dwóch lat od jego uchwalenia. Z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Wójt Gminy Nowy Dwór sporządzi w roku 2019 i 2020 sprawozdania, które zostaną przedstawione Radzie Gminy w Nowym Dworze. W roku 2020 podjęte zostaną prace nad przygotowaniem i przyjęciem w roku 2020 Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024.

Kryteria oceny poziomu realizacji gminnego programu:

1. W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy:

- zakres współpracy z właścicielami zabytków,
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- wysokość dofinansowania prac rewaloryzacyjnych przy obiektach zabytkowych nie będących własnością gminy,
- liczba uporządkowanych zabytkowych nekropolii i miejsc pamięci,
- inne.

2. W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

- wykonanie zadania aktualizacji miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy,
- liczba nowych obiektów wpisanych do GEZ,
- liczba złożonych wniosków o wpisanie do rejestru zabytków,
- inne.

3. W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:

- zakres i efektywność informacji dla właścicieli obiektów zabytkowych,
- liczba przeprowadzonych w terenie weryfikacji obiektów znajdujących się w GEZ,
- liczba zrealizowanych działań edukacyjnych na terenie gminy,
- liczba publikacji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy,
- liczba opracowanych i utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych itp.,
- udział pracowników w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
- inne.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 399 z późn. zm.).

Istnieje możliwość dofinansowania zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego z budżetu państwa. Wsparcie finansowe pochodzi ze środków:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programów operacyjnych.

- Wojewody Podlaskiego, będących w dyspozycji Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Budżetu samorządu województwa podlaskiego i jednostek samorządu terytorialnego.
- Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nie obejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów).
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla założeń zieleni zabytkowej).

Inną możliwością dofinansowania jest pozyskanie środków z:

- Funduszy Europejskich, dystrybuowanych na poziomie krajowym.
- Regionalnych Programów Operacyjnych, dystrybuowanych na poziomie województw.
- Europejskich programów specjalnych, współpracy transgranicznej itp.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Gmina Nowy Dwór prowadzi działania w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na zabezpieczenie i ochronę zabytków nieruchomych oraz miejsc pamięci i mogił.

Planowane działania w zakresie ochrony zabytków przewidziane w okresie trwałości planu:

- 1) Modernizacja młynu wodnego w Bobrze Wielkiej
- 2) Rewitalizacja parku dworskiego w Bobrze Wielkiej
- 3) Remonty mogił żołnierzy i ofiar na cmentarzu rzymsko-katolickim i prawosławnym w Nowym Dworze

Prace przy obiektach zostaną przeprowadzone przy pomocy funduszy zewnętrznych i środków własnych.

12. Aneksy

12.1. Wykaz zabytków wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Nowego Dworu

Część A - Karty adresowe zabytków nieruchomych włączone do gminnej ewidencji zabytków gminy Nowy Dwór

Lp	ID	Obiekt	Adres	Powstanie	Nr w rejestrze	Data wpisu
1.	GEZ 1	Cmentarz – WYKREŚLONY na podstawie Zarządzenia Wójta Gminy Nowy Dwór z dnia 3.01.2017r.	Bieniowce 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 858 obręb ewidencyjny Bieniowce jednostka ew. Nowy Dwór	XIX-XX w	-	-
2.	GEZ 2	Chałupa w zagrodzie nr 11 /z częścią gospodarczą pod jednym dachem/	Bieniowce 11 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 801/9 obręb ewidencyjny Bieniowce jednostka ew. Nowy Dwór	Lata 20-te, XX w. Po 1945r.	-	-
3.	GEZ 3	Chałupa w zagrodzie nr 27	Bieniowce 27 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 785 obręb ewidencyjny Bieniowce jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
4.	GEZ 4	Młyn wodny	Bobra Wielka 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 2/7 obręb ewidencyjny Sieruciowce – Bobra Wielka jednostka ew. Nowy Dwór	XIX - XX w.	A-527	22.12.1987r
5.	GEZ 5	Park dworski	Bobra Wielka 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 8/9 obręb ewidencyjny Sieruciowce – Bobra Wielka jednostka ew. Nowy Dwór	1 poł. XIX w.	A-374	15.03.1976r
6.	GEZ 6	Chałupa w zagrodzie nr 14	Butrymowce 14 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 72 obręb ewidencyjny Butrymowce jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
7.	GEZ 7	Chałupa w zagrodzie nr 47	Chilmony 47 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 413 obręb ewidencyjny Chilmony jednostka ew. Nowy Dwór	2 poł. XIX w.	-	-
8.	GEZ 8	Chałupa w zagrodzie nr 51 /wraz z częścią gospodarczą/	Chilmony 51 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 411 obręb ewidencyjny Chilmony jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
9.	GEZ 9	Park dworski	Ulica Bobrzańska 74 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 43 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	XVII - XVIII w.	-	-
10.	GEZ 10	Chałupa w zagrodzie nr 17 /wraz z częścią gospodarczą/	Koniuszki 17 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 291 obręb ewidencyjny Koniuszki jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
11.	GEZ 11	Piwnica w zagrodzie nr 3	Kudrawka 3 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 27/5 obręb ewidencyjny Kudrawka jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
12.	GEZ 12	Piwnica w zagrodzie nr 5	Kudrawka 5 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 49/3 obręb ewidencyjny Kudrawka jednostka ew. Nowy Dwór	ok. 1957r.	-	-
13.	GEZ 13	Park dworski	Kudrawka 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 181/3 obręb ewidencyjny Kudrawka jednostka ew. Nowy Dwór	XIX w.	-	-
14.	GEZ 14	Rozplanowanie przestrzenne	Nowy Dwór 16-205 Nowy Dwór	2 poł. XVI w.	A-556	19.06.1986r
15.	GEZ 15	Kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela	Ulica Kościelna 4 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1049	XVII - XIX w.	A-800	24.07.1995r

			obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór			
16.	GEZ 16	Dzwonnica przy kościele parafialnym p.w. Św. Jana Chrzciciela	Ulica Kościelna 4 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1049 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	1858 r.	A-224	24.10.1966r
17.	GEZ 17	Cmentarz przykościelny parafii rzymskokatolickiej p.w. Św. Jana Chrzciciela	Ulica Kościelna 4 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1049 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	Ok. 1 poł. XIX w.	A-224	24.10.1966r
18.	GEZ 18	Kaplica grobowa rodziny Eynarowiczów, ob. kaplica cmentarna	Ulica Kolejowa 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 328 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	1856 r.	A-236	03.06.2009r
19.	GEZ 19	Teren katolickiego cmentarza parafialnego	Ulica Kolejowa 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 328 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	1 poł. XIX w.	A-556	19.06.1986r
20.	GEZ 20	Teren prawosławnego cmentarza parafialnego	16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 315 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	2 poł. XIX r	A-556	19.06.1986r
21.	GEZ 21	Cmentarz żydowski	16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 858 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	pocz. XIX w.	-	-
22.	GEZ 22	Chałupa w zagrodzie nr 13	Ulica Bobrzańska 13 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1008/1 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	pocz. XX w.	-	-
23.	GEZ 23	Chałupa nr 23	Ulica Bobrzańska 23 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1001 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	k. XIX - XX w.	-	-
24.	GEZ 24	Chałupa nr 33	Ulica Bobrzańska 33 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 996 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	Lata 40-te XX w.	-	-
25.	GEZ 25	Chałupa w zagrodzie nr 35	Ulica Dąbrowska 35 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 956 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	2 poł. XIX w.	-	-
26.	GEZ 26	Dom nr 9	Ulica Plac Rynkowy 9 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1052 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
27.	GEZ 27	Chałupa w zagrodzie nr 19 /z częścią gospodarczą pod jednym dachem/	Ulica Szkolna 19 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1133 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
28.	GEZ 28	Chałupa w zagrodzie nr 21	Ulica Szkolna 21 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 1134 obręb ewidencyjny Nowy Dwór jednostka ew. Nowy Dwór	Pocz. XX w.	-	-
29.	GEZ 29	Park dworski	Ponarlica 16-205 Nowy Dwór nr ewidencyjny działki 454/1 obręb ewidencyjny Ponarlica jednostka ew. Nowy Dwór	XVI - XVII w.	-	-

Część C - Karty adresowe archeologicznych zabytków nieruchomości włączone do gminnej ewidencji zabytków gminy Nowy Dwór

LP	ID	NR OBSZARU	LOKALIZACJA MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI	NR STANOWISKA NA OBSZARZE	NR EWIDENCYJNY DZIAŁEK	FUNKCJA OBIEKTU
1	000001	26-89	Bieniowce	1	57	788	1. cmentarzysko
2	000002	26-89	Bieniowce	2	21	158	1. punkt osadnictwa
3	000003	26-89	Bieniowce	3	52	292	1. ślad osadnictwa
4	000004	26-89	Bieniowce	4	53	701	1. ślad osadnictwa
5	000005	26-89	Bieniowce	5	54	305	1. ślad osadnictwa
6	000006	26-89	Bieniowce	6	51	288	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
7	000007	27-89	Bieniowce	7	2	858	1. cmentarzysko
8	000008	27-89	Bieniowce	8	3	86	1. ślad osadniczy
9	000009	27-89	Bieniowce	9	16	824, 856	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
10	000010	27-89	Bieniowce	10	17	807	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
11	000011	27-89	Bieniowce	11	18	802, 807	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
12	000012	27-89	Bieniowce	12	19	817, 823	1. punkt osadniczy
13	000013	27-89	Bieniowce	13	20	839	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadniczy
14	000014	27-89	Bieniowce	14	21	748, 749	1. punkt osadniczy
15	000015	27-89	Bieniowce	15	22	744	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
16	000016	27-89	Bieniowce	16	23	759, 760, 761, 762	1. osada
17	000017	27-89	Bieniowce	17	24	741, 742, 743	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy, 4. osada
18	000018	27-89	Bieniowce	18	25	746	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
19	000019	27-89	Bieniowce	19	26	753	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
20	000020	27-89	Bieniowce	20	27	695, 696	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
21	000021	26-90	Bobra Wielka-PGR	1	12	8/4	1. punkt osadnictwa
22	000022	26-90	Bobra Wielka-PGR	2	13	8/5	1. osada
23	000023	26-90	Bobra Wielka	3	14	41	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
24	000024	26-90	Bobra wielka	4	15	5	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
25	000025	27-89	Butrymowce	1	11	110	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
26	000026	27-89	Butrymowce	2	28	26/1	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
27	000027	27-89	Butrymowce	3	29	27,28	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
28	000028	27-89	Butrymowce	4	30	32, 34, 36	1. punkt osadnictwa
29	000029	27-89	Butrymowce	5	31	52, 54, 56, 60, 62, 65	1. osada, 2. punkt osadnictwa
30	000030	27-89	Butrymowce	6	32	140, 142	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
31	000031	27-89	Butrymowce	7	33	143	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadniczy
32	000032	27-89	Butrymowce	8	34	145	1. punkt osadniczy
33	000033	26-89	Chilmony - Kolonia	1	5	838	1. punkt osadniczy, 2. ślad osadnictwa

34	000034	26-89	Chilmony - Kolonia Stare	2	6	601	1. ślad osadnictwa
35	000035	26-89	Chilmony - Kolonia	3	7	605	1. punkt osadniczy
36	000036	26-89	Chilmony - Kolonia	4	8	608	1. punkt osadniczy
37	000037	26-89	Chilmony - Kolonia	5	9	608	1. ślad osadnictwa
38	000038	26-89	Chilmony - Kolonia	6	10	607	1. osada
39	000039	26-89	Chilmony - Kolonia	7	11	620	1. punkt osadniczy
40	000040	26-89	Chilmony - Kolonia	8	12	632	1. punkt osadniczy
41	000041	26-89	Chilmony	9	13	649	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
42	000042	26-89	Chilmony	10	14	688	1. punkt osadnictwa
43	000043	26-89	Chilmony	11	15	485, 486	1. punkt osadnictwa
44	000044	26-89	Chilmony - Kolonia	12	27	767	1. ślad osadnictwa
45	000045	26-89	Chilmony - Kolonia	13	28	776	1. ślad osadnictwa
46	000046	26-89	Chilmony - Kolonia	14	31	794	1. ślad osadnictwa
47	000047	26-89	Chilmony - Kolonia	15	33	863	1. punkt osadnictwa
48	000048	25-90	Chorużowce	1	12		1. ślad osadnictwa
49	000049	25-90	Chorużowce	2	7	44/3	1. ślad osadnictwa
50	000050	25-90	Chorużowce	3	10	32, 423	1. ślad osadnictwa
51	000051	25-90	Chorużowce	4	9	19/2	1. Ślad osadnictwa
52	000052	25-90	Chorużowce	5	11		1. ślad osadnictwa
53	000053	25-90	Chorużowce	6	13		1. punkt osadnictwa
54	000054	27-90	Chworościany	1	8	73	1. ślad osadniczy
55	000055	27-90	Chworościany	2	70	277	1. ślad osadniczy
56	000056	27-90	Chworościany	3	71		1. ślad osadniczy
57	000057	27-90	Chworościany	4	10	70	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
58	000058	27-90	Chworościany	5	9	189, 190	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
59	000059	27-90	Chworościany	6	2	131, 134, 135	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
60	000060	27-90	Chworościany	7	3	128,129, 130	1. punkt osadnictwa
61	000061	27-90	Chworościany	8	4	122, 123, 124	1. punkt osadnictwa
62	000062	27-90	Chworościany	9	5	86, 98	1. punkt osadnictwa
63	000063	27-90	Chworościany	10	6	80	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
64	000064	27-90	Chworościany	11	7	77, 78	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
65	000065	26-89	Dubaśno	1	1	158/1	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
66	000066	26-89	Dubaśno	2	2	150/1	1. punkt osadnictwa
67	000067	26-89	Dubaśno	3	3	141/1, 150	1. osada
68	000068	26-89	Dubaśno	4	16	166	1. punkt osadnictwa
69	000069	26-89	Dubaśno	5	17	183	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
70	000070	26-89	Dubaśno	6	18	73	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
71	000071	26-89	Dubaśno	7	19	162	1. punkt osadnictwa
72	000072	26-89	Dubaśno	8	20	160	1. punkt osadnictwa
73	000073	26-89	Dubaśno	9	22	42	1. punkt osadnictwa
74	000074	26-89	Dubaśno	10	23	16	1. punkt osadnictwa
75	000075	26-89	Dubaśno	11	24	29	1. punkt osadnictwa
76	000076	26-89	Dubaśno	12	25	776	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
77	000077	26-89	Dubaśno	13	26		
78	000078	26-89	Dubaśno	14	29	25	1. ślad osadnictwa
79	000079	26-89	Dubaśno	15	30	201	1. ślad osadnictwa
80	000080	26-89	Dubaśno - Kolonia	16	32		1. ślad osadnictwa
81	000081	26-89	Dubaśno - Kolonia	17	49	785	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
82	000082	26-89	Dubaśno - Kolonia	18	50	285	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
83	000083	26-90	Jaginty	1	52	306	1. ślad osadnictwa
84	000084	26-90	Jaginty	2	56	424	1. ślad osadnictwa
85	000085	26-90	Jaginty	3	50	265	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
86	000086	26-90	Jaginty	4	53	306	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
87	000087	26-90	Jaginty	5	44	382	1. ślad osadnictwa
88	000088	26-90	Jaginty	6	51	60	1. ślad osadnictwa
89	000089	26-90	Jaginty	7	45	193	1. ślad osadnictwa

90	000090	26-90	Jaginty	8	46	263	1. ślad osadnictwa
91	000091	26-90	Jaginty	9	47	271	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
92	000092	26-90	Jaginty	10	48	270, 271	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
93	000093	26-90	Jaginty	11	49	298	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
94	000094	26-90	Jaginty	12	55	316, 326, 328	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
95	000095	26-90	Jaginty	13	54	323, 324, 325	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
96	000096	25-89	Koniuszki	1	1	427	1. ślad osadnictwa
97	000097	25-89	Koniuszki	2	2		
98	000098	25-89	Koniuszki	3	3	366. 367, 370, 371	1. punkt osadniczy, 2. ślad osadnictwa, 3. osada
99	000099	25-89	Koniuszki	4	4	265	1. punkt osadnictwa
100	000100	25-89	Koniuszki	5	5	366	1. osada
101	000101	25-89	Koniuszki	6	6		
102	000102	25-89	Koniuszki	7	7	281	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
103	000103	25-89	Koniuszki	8	8	262, 276	1. punkt osadniczy, 2. ślad osadnictwa, 3. osada
104	000104	25-89	Koniuszki	9	9	78, 79	1. osada, 2. ślad osadniczy
105	000105	25-89	Koniuszki	10	10	72-75	1. punkt osadniczy, 2. ślad osadnictwa, 3. osada
106	000106	25-89	Koniuszki	11	11	56	1. osada?
107	000107	25-89	Koniuszki	12	12	50, 51	1. ślad osadnictwa, 2. osada
108	000108	25-89	Koniuszki	13	13	44, 45	1. osada
109	000109	25-89	Koniuszki	14	14	130	1. punkt osadniczy, 2. osada
110	000110	25-89	Koniuszki	15	15	143	1. osada?
111	000111	25-89	Koniuszki	16	16	168	1. osada
112	000112	25-89	Koniuszki	17	17	174	1. ślad osadnictwa
113	000113	27-89	Kudrawka	1	35	23/1	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
114	000114	27-89	Kudrawka	2	38	103, 104, 105	1. ślad osadniczy
115	000115	27-89	Kudrawka	3	39	101	1. punkt osadnictwa
116	000116	27-89	Kudrawka	4	40	77	1. punkt osadnictwa
117	000117	27-89	Kudrawka	5	41	75,80	1. punkt osadnictwa
118	000118	27-89	Kudrawka	6	42	79	1. ślad osadniczy
119	000119	27-89	Kudrawka	7	43	24, 25, 53, 58, 62, 66	1. punkt osadnictwa
120	000120	27-89	Kudrawka	8	27	27	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
121	000121	27-89	Kudrawka	9	45	29	1. ślad osadniczy
122	000122	27-89	Kudrawka	10	47	189, 190	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
123	000123	27-89	Kudrawka	11	48	263/1	1. ślad osadniczy
124	000124	27-89	Kudrawka	12	49	228	1. ślad osadniczy
125	000125	27-89	Kudrawka	13	50	219, 220	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
126	000126	27-89	Kudrawka	14	51	217/2	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadniczy
127	000127	27-89	Kudrawka	15	52	156, 157	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
128	000128	27-89	Kudrawka	16	53	78	1. ślad osadniczy
129	000129	27-89	Kudrawka	17	54	128	1. punkt osadnictwa
130	000130	27-89	Kudrawka	18	55	168	1. punkt osadnictwa
131	000131	27-89	Kudrawka	19	56	119	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
132	000132	27-89	Kudrawka	20	57	186	1. ślad osadniczy
133	000133	27-90	Nowy Dwór	1	1		1. ślad osadnictwa
134	000134	27-90	Nowy Dwór	2	11	755/1, 756/2	1. punkt osadnictwa
135	000135	27-90	Nowy Dwór	3	63	868	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy

136	000136	27-90	Nowy Dwór	4	12	747, 748/1	1. punkt osadnictwa
137	000137	27-90	Nowy Dwór	5	13	780/1, 780/2	1. punkt osadniczy
138	000138	27-90	Nowy Dwór	6	61	1152, 1153, 1154	1. punkt osadniczy, 2. punkt osadniczy
139	000139	27-90	Nowy Dwór	7	65	888	1. ślad osadniczy
140	000140	27-90	Nowy Dwór	8	14	318	1. ślad osadnictwa
141	000141	27-90	Nowy Dwór	9	15	324	1. ślad osadniczy
142	000142	27-90	Nowy Dwór	10	16	333	1. punkt osadnictwa
143	000143	27-90	Nowy Dwór	11	17	329	1. ślad osadnictwa
144	000144	27-90	Nowy Dwór	12	18	329, 330	1. punkt osadnictwa
145	000145	27-90	Nowy Dwór	13	19	330	1. ślad osadnictwa
146	000146	27-90	Nowy Dwór	14	20	329	1. ślad osadniczy
147	000147	27-90	Nowy Dwór	15	21	290, 329	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
148	000148	27-90	Nowy Dwór	16	22	284, 285, 1125, 1126	1. punkt osadniczy, 2. późne średniowiecze/ nowożytność
149	000149	27-90	Nowy Dwór	17	23	281	1. osada
150	000150	27-90	Nowy Dwór	18	24	391	1. punkt osadnictwa
151	000151	27-90	Nowy Dwór	19	69	897	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
152	000152	27-90	Nowy Dwór	20	25	272, 273, 274, 275, 276	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
153	000153	27-90	Nowy Dwór	21	26	273, 274, 275, 276	1. punkt osadnictwa
154	000154	27-90	Nowy Dwór	22	27	267, 268, 1111	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
155	000155	27-90	Nowy Dwór	23	28	1103	1. ślad osadnictwa
156	000156	27-90	Nowy Dwór	24	29	267, 268, 269	1. punkt osadnictwa
157	000157	27-90	Nowy Dwór	25	30	259	1. ślad osadniczy
158	000158	27-90	Nowy Dwór	26	31	252, 253, 254, 255	1. punkt osadnictwa
159	000159	27-90	Nowy Dwór	27	32	974, 970, 971, 975	1. punkt osadnictwa
160	000160	27-90	Nowy Dwór	28	33	98	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadniczy
161	000161	27-90	Nowy Dwór	29	34	113, 114	1. punkt osadnictwa
162	000162	27-90	Nowy Dwór	30	35	117, 118, 119, 120	1. osada, 2. osada
163	000163	27-90	Nowy Dwór	31	67		1. ślad osadnictwa
164	000164	27-90	Nowy Dwór	32	68		1. ślad osadnictwa
165	000165	27-90	Nowy Dwór	33	36	128/2	1. ślad osadniczy
166	000166	27-90	Nowy Dwór	34	37	128/2	1. ślad osadnictwa
167	000167	27-90	Nowy Dwór	35	38	156	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
168	000168	27-90	Nowy Dwór	36	62	854, 855	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
169	000169	27-90	Nowy Dwór	37	66	1470	1. ślad osadnictwa
170	000170	27-90	Nowy Dwór	38	39	187	1. punkt osadnictwa
171	000171	27-90	Nowy Dwór	39	40	167, 168	1. punkt osadnictwa
172	000172	27-90	Nowy Dwór	40	41	946, 947, 948, 932/2, 932/3	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
173	000173	27-90	Nowy Dwór	41	64	874	1. punkt osadnictwa
174	000174	27-90	Nowy Dwór	42	42	932/9	1. ślad osadniczy
175	000175	27-90	Nowy Dwór	43	43	915, 929	1. punkt osadnictwa
176	000176	27-90	Nowy Dwór	44	44	210	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
177	000177	27-90	Nowy Dwór	45	45	1060, 1063, 1069, 1070	1. punkt osadnictwa
178	000178	27-90	Nowy Dwór	46	46	1180, 1181, 1182	1. punkt osadnictwa
179	000179	27-90	Nowy Dwór	47	47	1083, 1084, 1309	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
180	000180	27-90	Nowy Dwór	48	48	1193, 1194	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
181	000181	27-90	Nowy Dwór	49	49	311, 312	1. punkt osadnictwa,

							2. punkt osadnictwa
182	000182	27-90	Nowy Dwór	50	50	316	1. osada, 2. punkt osadnictwa
183	000183	27-90	Nowy Dwór	51	51	316	1. punkt osadnictwa
184	000184	27-90	Nowy Dwór	52	52	297, 298, 299	1. punkt osadnictwa
185	000185	27-90	Nowy Dwór	53	53	128, 1232	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
186	000186	27-90	Nowy Dwór	54	54	1246, 1247, 1248, 1249	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
187	000187	27-90	Nowy Dwór	55	55	1251, 1252	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
188	000188	27-90	Nowy Dwór	56	56	1258, 1259, 1260	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
189	000189	27-90	Nowy Dwór	57	57	1221, 1222	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
190	000190	27-90	Nowy Dwór	58	58	1287	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
191	000191	27-90	Nowy Dwór	59	59	1282	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
192	000192	27-90	Nowy Dwór	60	60		1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy
193	000193	26-90	Nowy Dwór	61	32	90	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
194	000194	26-90	Nowy Dwór	62	28	70, 72	1. punkt osadnictwa
195	000195	26-90	Nowy Dwór	63	27	350	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
196	000196	26-90	Nowy Dwór	64	26	356, 358	1. punkt osadnictwa
197	000197	26-90	Nowy Dwór	65	25	358	1. ślad osadnictwa
198	000198	26-90	Nowy Dwór	66	24	dz. 355	1. ślad osadnictwa, 2. osada
199	000199	26-90	Nowy Dwór	67	23	66	1. ślad osadnictwa
200	000200	26-90	Nowy Dwór	68	21	418	1. ślad osadnictwa
201	000201	26-90	Nowy Dwór	69	31	89, 90	1. punkt osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
202	000202	26-90	Nowy Dwór	70	16	36	1. ślad osadnictwa, 2. osada, 3. punkt osadnictwa
203	000203	26-90	Nowy Dwór	71	40		
204	000204	26-90	Nowy Dwór	72	41		
205	000205	26-90	Nowy Dwór	73	34	393, 394	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
206	000206	26-90	Nowy Dwór	74	22	62/1, 62/2, 64	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
207	000207	26-90	Nowy Dwór	75	29	23, 24	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
208	000208	26-90	Nowy Dwór	76	35	401	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
209	000209	26-90	Nowy Dwór	77	36	648	1. ślad osadnictwa
210	000210	26-90	Nowy Dwór	78	37	651	1. ślad osadnictwa
211	000211	26-90	Nowy Dwór	79	30	82	1. punkt osadnictwa
212	000212	26-90	Nowy Dwór	80	33	364	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
213	000213	26-90	Nowy Dwór	81	39	733	1. ślad osadnictwa
214	000214	26-90	Nowy Dwór	82	38	697	1. punkt osadnictwa
215	000215	26-90	Nowy Dwór	83	17	42	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
216	000216	26-90	Nowy Dwór	84	18		1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. ślad osadnictwa
217	000217	26-90	Nowy Dwór	85	19	52, 53	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa, 3. punkt osadnictwa
218	000218	26-90	Nowy Dwór	86	20	253	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
219	000219	27-89	Plebanowce	1	4	199	1. ślad osadniczy
220	000220	27-89	Plebanowce	2	64	64	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
221	000221	27-89	Plebanowce	3	6	142	1. punkt osadnictwa

222	000222	27-89	Plebanowce	4	7	39, 40	1. punkt osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
223	000223	27-89	Plebanowce	5	8	114, 115, 116, 117	1. punkt osadnictwa
224	000224	27-89	Plebanowce	6	9	130, 131	1. punkt osadnictwa
225	000225	27-89	Plebanowce	7	10	135	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. ślad osadniczy
226	000226	27-89	Plebanowce	8	12	96, 97	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
227	000227	27-89	Plebanowce	9	13	33, 35	1. ślad osadniczy, 2. punkt osadnictwa
228	000228	27-89	Plebanowce	10	14	33	1. ślad osadniczy
229	000229	27-89	Plebanowce	11	15	31, 32	1. ślad osadniczy, 2. ślad osadniczy, 3. punkt osadnictwa
230	000230	27-89	Plebanowce	12	46	150	1. ślad osadnictwa
231	000231	25-90	Ponarlica	1	5	442, 443	1. punkt osadnictwa
232	000232	25-90	Ponarlica	2	2	546, 549	1. ślad osadnictwa
233	000233	25-90	Ponarlica	3	1	281	1. ślad osadnictwa
234	000234	25-90	Ponarlica	4	3	273	1. ślad osadnictwa
235	000235	25-90	Ponarlica	5	6		1. punkt osadnictwa
236	000236	25-90	Ponarlica	6	8	546, 549	1. ślad osadnictwa
237	000237	25-90	Ponarlica	7	4	450	1. ślad osadnictwa
238	000238	26-90	Rogacze	1	42	42	1. ślad osadnictwa
239	000239	26-90	Rogacze	2	43	50	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
240	000240	26-90	Sieruciwce	1	1	184/1	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
241	000241	26-90	Sieruciwce	2	8	457, 458	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
242	000242	26-90	Sieruciwce	3	2	298	1. osada
243	000243	26-90	Sieruciwce	4	3	298, 299, 300	1. osada
244	000244	26-90	Sieruciwce	5	11	78/1	1. ślad osadnictwa
245	000245	26-90	Sieruciwce	6	5	407	1. ślad osadnictwa
246	000246	26-90	Sieruciwce	7	4	383	-
247	000247	26-90	Sieruciwce	8	9	423, 424	1. ślad osadnictwa, 2. punkt osadnictwa
248	000248	26-90	Sieruciwce	9	6	417/4	1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
249	000249	26-90	Sieruciwce	10	10	429	1. ślad osadnictwa
250	000250	26-90	Sieruciwce	11	7		1. ślad osadnictwa, 2. ślad osadnictwa
251	000251	27-89	Synkowce	1	73	267/1	1. ślad osadniczy
252	000252	27-89	Synkowce	2	58	291	1. punkt osadnictwa
253	000253	27-89	Synkowce	3	59	40, 41, 42, 61, 62	1. punkt osadnictwa
254	000254	27-89	Synkowce	4	60	45/1, 45/2, 46, 49, 69, 71	1. punkt osadnictwa
255	000255	27-89	Synkowce	5	61	46, 47	1. punkt osadnictwa
256	000256	27-89	Synkowce	6	62	240	1. ślad osadniczy
257	000257	27-89	Synkowce	7	63	149	1. ślad osadnictwa
258	000258	27-89	Synkowce	8	64	183	1. ślad osadnictwa
259	000259	27-89	Synkowce	9	65	163	1. ślad osadniczy
260	000260	27-89	Synkowce	10	66	178	1. ślad osadniczy